

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och
jordbruksvetenskap

Högstadiееlevers användande av skolans gestaltade utemiljö

– En studie av två skolgårdar i Mellansverige

Susanna Palmqvist

Kandidatarbete 15 hp
Landskapsarkitektprogrammet - Uppsala
Institutionen för stad och land
Uppsala 2020

Titel: Högstadielära användande av skolans gestaltade utemiljö – En studie av studie av två skolgårdar i Mellansverige

Engelsk titel: Secondary students use of the school's designed outdoor environment – A studie of two school yards in mid Sweden

© Susanna Palmqvist

Handledare: Helena Espmark, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Antoinette Wärnbäck, SLU, institutionen för stad och land

Biträdande examinator: Lena Steffner, SLU, institutionen för stad och land

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå G2E

Kurs: EX0861, Självständigt arbete i landskapsarkitektur

Kursansvarig institution: institutionen för stad och land

Program: Landskapsarkitekturprogrammet - Uppsala

Nyckelord: högstadielära, skolgård, gestaltning, landskapsarkitektur, barnperspektiv, ungdomars beteende

Alla bilder i arbetet används med erforderliga tillstånd.

Publiceringsår: 2020

Publiceringsort: Uppsala

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se/>

Sammandrag

Uppsatsen undersöker vilka ytor högstadieungdomar använder i skolans utemiljö. Tidigare forskning har definierat vilka typer av platser ungdomar värderar i sin vardagsmiljö. Dessa är ytor för sportutövande, ofta bollsport, mötesplatser för socialt umgänge och ytor för återhämtning. Ytor för dessa aktiviteter bör finnas i närheten av skolan och hemmet. För att undersöka vilka platser högstadieungdomar använder i skolans utemiljö gjordes observationsstudier på två skolor i Mellansverige. Resultatet av studien visade att Ekebyskolan, med en liten skolgård, knappt användes av eleverna. Ärentunaskolans skolgård, som var betydligt större till ytan, användes i större utsträckning. De ytor som användes var fotbollsplanen samt ytor intill fasader och skolans innergårdar. Det var betydligt fler killar som använde utemiljön än tjejer vilket går i linje med tidigare forskning i ämnet. Trots olikheter i utemiljöernas utformning och storlek är resultatet likvärdigt, ungdomarna använder skolgården lite. Avslutningsvis förs en mer allmän diskussion gällande högstadieelevers användande av skolgården och vad gestaltningsmässigt som skulle kunna öka detta. Exempel på en mer välanpassad och jämlik skolgård är en bättre balans mellan programmerade och oprogrammerade ytor samt att inkludera de elever som inte främst nyttjar bollplanen under rasttid vid planering och utformning av framtida skolgårdar.

Abstract

The essay investigates areas used by adolescents in secondary school's outdoor environment. Previous research has defined places that young people value. These are areas for sports activities, socializing and restoration. Areas for these activities should be found near the school and home. In order to investigate which places high school youth use in the school's outdoor environment, observational studies were conducted at two schools in Central Sweden. The results of the study showed that Ekebyskolan, with a small school yard, was hardly used by the students. Ärentunaskolans' school yard, which was larger in size, was used to a greater extent. The areas used were the football pitch and areas adjacent to the facades and the school courtyards. There were significantly more boys observed than girls, which is in line with previous research on the subject. Despite the differences in the design and size of the outdoor environments, the result is equivalent, the adolescents use of the schoolyard is little. Finally, a more general discussion is held concerning the use of the school yard by the high school students and what in the design could increase this. An example of a school yard better adapted is a better balance between programmed and unprogrammed areas as well as including those students who do not primarily use the ball plan during rest time when planning and designing future school yards.

Innehåll

Introduktion	5
Syfte	5
Frågeställning.....	6
Avgränsningar.....	6
Begrepp.....	6
Skolgårdar	6
Ungdomar	6
Programmerad och oprogrammerad yta	6
Metod	6
Val av skolor samt val av observerade ytor.....	6
Inventering och analys.....	7
Platsobservationer	9
Resultat.....	9
Bakgrund.....	9
Gårdagens och dagens skolgårdar.....	9
Skolgårdens storlek minskar.....	10
Skolgården i stadsrummet.....	10
Skolgårdens betydelse för ungdomars fysiska aktivitet.....	10
Ungdomars användande av skolgården ur ett genusperspektiv	10
Ungdomar och grönytor	11
Gehls teori om levande städer	12
Beskrivning av fall	12
Ekebyskolan i Sala.....	12
Ärentunaskolan i Storsvreta.....	12
Resultat.....	13
Ekebyskolan i Sala.....	13
Inventering.....	13
Platsanalys utifrån kvalitetskriterier	15
Observationer.....	15
Ärentunaskolan i Storsvreta.....	17
Inventering.....	17
Platsanalys utifrån kvalitetskriterier	19
Observationer.....	19
Jämförelse av resultat.....	21
Använda ytor	21
Geografisk placering och inomhusmiljö.....	21
Diskussion.....	21
Resultatdiskussion	22
Funktion och storlek.....	22
Avskilda utrymmen	22
Genusperspektiv	23
Metoddiskussion	23
Inventering och analys.....	23
Observationsstudier	23
Årstid, väder samt tid för observation	24
Observatörens placering	24
Gåture	24
Fortsatta studier	25
Referenser	26

Introduktion

Barn och unga tillbringar en stor del av sin vakna tid i skolan (Boverket & Movium 2015, s. 9). Därför behöver klassrum och lokaler vara anpassade och tillfredsställande för verksamheten, likaså de anslutande utomhusmiljöerna. Det är landskapsarkitektens roll att gestalta utomhusmiljöer som lämpar sig för dess användare – eleverna. Det finns mycket forskning gjort på yngre barns behov gällande utomhusmiljöer. Kunskapen kring högstadieungdomars användande av skolgården är däremot mer vaga (Jansson et al. 2018) och lite intresse samt forskning riktar sig till gestaltning av högstadieskolgårdar (de Leval 2014). Äldre barn, som generellt har slutat att leka fantasilekar och inte längre nyttjar skolgårdens lekutrustning, har andra behov än yngre barn (Boverket & Movium 2015, s. 24). Högstadieelever använder generellt skolans utemiljö i liten utsträckning (Björklid 2005, s. 121). Denna uppsats syftar till att undersöka vilka platser som används av eleverna i skolans utemiljö för att minska det kunskapsglapp som finns idag.

Den första januari 2020 blev FN:s barnkonvention svensk lag (Barnkonventionen 2009), i artikel 12 står det

Barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör dem. När åsikterna beaktas ska man ta hänsyn till barnets ålder och mognad.

Det finns nu en tydlig lagstiftning som säger att barn och unga har rätt att påverka miljön runt omkring dem, vilket inkluderar skolans utemiljö.

Det finns studier gjorda på vikten av att ha goda utemiljöer för barn och unga (Boverket & Movium 2015, ss. 15–16). I Boverkets allmänna råd (BFS 2015:1 FRI 1) står det att det skall finnas en friyta (skolgården) i nära anslutning till skollokalerna, samt att eleverna ska kunna ta sig självständigt däremellan. Ytan ska utformas ändamålsenligt, för lek, rekreation samt fysisk och pedagogisk verksamhet. Den skall vara tillräckligt stor för att varierad terräng och olika typer av vegetation skall få plats. Utöver det finns det ingen vidare lagstiftning om hur skolans utemiljö skall utformas. Riktlinjer gällande skolans utemiljö har tagits fram av Boverket och Movium 2015. Fokus ligger på lek, grönska och pedagogik, främst riktat till yngre barn. För äldre barn är attraktiva platser för social aktivitet centralt, men mycket mer är inte definierat.

Syfte

Studiens mål är att undersöka högstadieelevers användande av skolans utemiljö eftersom det finns lite forskningen inom ämnet gällande denna målgrupp samt att öka kunskapen kring ungdomars användande för framtida planering och gestaltning av skolgårdar.

Frågeställning

Vilka typer av platser använder högstadieungdomar i skolans utemiljö på Ekebyskolan i Sala och Ärentunaskolan i Storvreta samt finns det skillnader i användandet mellan könen?

Avgränsningar

Alla delar av skolgårdarna observeras inte då byggnaders placering, grönska samt andra hinder blockerar observatörens sikt. Utförd aktivitet samt längd på utförd aktivitet noteras ej.

Begrepp

Nedan definieras begrepp som används i uppsatsen.

Skolgårdar

Skolgården, eller friytan som den benämns i Plan- och Bygglagen samt av Boverket, innefattar de ytor som är tillgängliga och säkra för eleverna att kunna vistas och leka på. Ytor som bil- och cykelparkering, lastning och lossning, förrådsbyggnader och så vidare, räknas inte in i friytan (BFS 2015:1 FRI 1). Vidare läses att friytan även skall kunna användas av barn och unga utanför skoltid.

Ungdomar

Denna uppsats berör elever som går på högstadiet i årskurs sju till nio. Eleverna omnämns som ungdomar, tonåringar eller högstadieelever. Elever i låg- eller mellanstadiet benämns som yngre barn eller yngre elever.

I den refererade litteraturen nämns sällan barnens exakta ålder, men det är ofta lätt att anta barnens ålder utifrån deras beskrivna aktiviteter.

Programmerad och oprogrammerad yta

Dessa begrepp beskriver om ytor har tydliga visuella ramar för aktivitet eller inte. En oprogrammerad yta har ingen förutbestämd funktion, exempelvis en större gräsyta. Användare kan nyttja ytan på olika sätt. En programmerad yta är istället en yta med en eller flera tydligt förbestämda funktioner, ett exempel är ytor med lekutrustning.

Metod

Följande kapitel beskriver tillvägagångssättet för studiens observationer. De syftar till att undersöka vilka platser som ungdomar använder på befintliga skolgårdar. Observationer har gjorts på två skolor, i Sala och Uppsala. Metoder som användes för inventering och platsanalys presenteras. Målgruppen för undersökningen är högstadieelever.

Val av skolor samt val av observerade ytor

Studien undersökte två befintliga skolors utemiljö i Storvreta utanför Uppsala samt i Sala. De elever som observerades går i årskurs sju till nio. Observationerna gjordes enbart på valda delar av skolgården. Ytorna för observation bestämdes med hjälp av inventeringsunderlaget samt i samråd med skolornas personal.

För att skapa en bredd i undersökningen studerades skolor vars utemiljö hade olikheter i både utformning och storlek. För ytterligare variation var det av relevans att skolornas hade olika avstånd i förhållande till centrumbebyggelse. För att studien skulle kunna genomföras under avsatt tid gjordes observationer på Ekebyskolan i Sala, samt Ärentunaskolan i Storvreta, under fyra dagar.

Inventering och analys

Inledningsvis gjordes en inventering och analys av respektive skolgård. Detta gjordes på plats av observatören innan observationsstudierna påbörjades. Under inventeringen kategoriserades ytor för olika sorters aktivitet. Inventeringen resulterade i definierade ytor som bollplan, cykelparkering, ytor med primära/sekundära sittplatser, oprogrammerade grönyta och lekutrustning. Skolgårdarnas storlek mättes ungefärligt med hjälp av Lantmäteriets karttjänst och kvadratmeter/elev beräknades.

Analyskriterierna är grundade i Gehls kvalitetskriterier av offentliga rum (Gehl 2010, s. 239), men har översatts och omarbetats av uppsatsförfattaren för en mer korrekt analys av skolgårdar (figur 1). Gehls kvalitetskriterier behandlar människors möjlighet till aktivitet på offentliga platser (Gehl 2010, s. 238). De tolv kriterierna bedöms utifrån om det finns goda förutsättningar, bristfälliga förutsättningar eller dåliga förutsättningar. Kommentarer gällande bedömningen av kriterierna noteras då observatören ansåg att det var nödvändigt.

KRITERIER	GODA FÖRUTSÄTTNINGAR	BRISTFÄLLIGA FÖRUTSÄTTNINGAR	DÅLIGA FÖRUTSÄTTNINGAR
S K Y D D	SKYDD MOT TRAFIK OCH OLYCKOR		
	Prioritera fotgängare		
	Minska olycksrisken		
	SKYDD MOT BROTT OCH VÅLD		
	Levande stadsliv		
	Uppsikt från skolbyggnader		
	God belysning		
	SKYDD MOT YTTRE FAKTORER		
	Vind		
	Regn/snö		
Kyla/hetta			
Föroreningar			
Buller			
M Ö L I G H E T	TILL RÖRELSE		
	Bredd på gångbanor		
	Tillfredsställande lutningar		
	Inga hinder		
	Jämna ytor		
	Tillgänglighet för alla		
	TILL VISTANDE		
	Attraktiva kantzoner		
	Stöd att luta sig emot		
	Attraktiva sittor		
Sittor där användaren kan nyttja klimatet			
Primära/sekundära sittplatser			
TILL SE			
Tillfredsställande avstånd för iakttagelse			
Obrutna siktlinjer			
Intressanta utblickar			
Belysning			
TILL PRATA OCH LYSSNA			
Låg bullemliv			
Avskilda utrymmen för samtal			
TILL LEK OCH TRÄNING			
Ytor för idrott			
Oprogrammerad yta			
Inbjudande miljöer			
N J U T N I G	SKALA		
	Mänsklig skala		
	TILL NYTTJA KLIMATET		
	Sol/skugga		
	Värme/kyla		
	Vind		
	SENSORISKA VÄRDEN		
	Estetiskt vackert		
	Material		
	Grönska		
Vatten			
Skräpshantering			

Kriterien *Överlappande funktioner dag/natt* har tagits bort med anledning att skolverksamhet är skolans primära syfte.

Kriterien *Intressanta fasader borttagdn*, detta då den är överflöig för studi en.

Kriterien *Tillfredsställande lutningar* tillagd med anledning att belysa tillgänglighet.

Gehls kriterier *Zones for sitting* och *Good places to sit* är en sammanfogade till *Attraktiva sittor*.

Gehls kriterie *Benches for resting* är utbytt mot *Primära/ sekundära sittplatser* då ungdomar använder andra typer av sittor än bara bänkar.

Kriterier är omarbetade för att passa skolevers möjlighet till spontan fysisk aktivitet samt idrottslektioner.

Estetiskt vackert tolkas här som en välplanerad samt organiserad gestaltning. *Material* syftar till hur nytt/slitet skolgårdens möblering är. Kriterien *Skräpshantering* är tillagd av uppsatsförfattaren, goda förutsättningar antyder en icke nedskräpad skolgård med välplacerade soptunnor.

Figur 1. Författarens omarbetade kvalitetskriterier. Ändringar är noterade i de grå rutorna. Gehls orginalkriterier (2010, s. 239) är översatt från engelska till svenska av uppsatsförfattaren.

Platsobservationer

För att besvara studiens frågeställning om vilka platser högstadieeleverna använder i skolans utemiljö har en typ av strukturerade observationer använts (Bryman 2011, ss. 262–280). Ett observationsschema upprättades i förväg med kategoriserade ytor på skolgården. Ytornas karaktär och gränser är baserade på inventeringsunderlaget och såg därför olika ut på beroende på respektive skolgårds utformning.

I observationsschemat noterades var deltagarna uppehöll sig på skolgården, om de var ensamma eller i grupp samt deltagarnas kön men inte vad de gjorde eller under hur lång tid. Deltagare som enbart rör sig över skolgården för in-och utgång till skolbyggnader noterades ej med anledning av att detta inte är en aktivitet som studiens frågeställning rör. Under studien noterades väder och temperatur.

Observationerna gjordes vid lunchtid då de flesta eleverna har dagens längsta rast. Observationerna på Ekebyskolan pågick under två dagar mellan klockan 11-13 samt mellan klockan 11-12. Observationerna på Ärentunaskolan genomfördes under två dagar mellan 11-13. Observatören var placerad så att stora delar av skolgården kunde observeras, alternativt rörde sig mellan valda delar av skolgården för att ha möjlighet att observera en större del av utemiljön.

Resultat

Observationerna noterades i tabeller för att sedan jämföras med varandra, likheter och skillnader diskuteras i resultatkapitlet. Resultatet kopplas samman och diskuteras mot teoribakgrunden som gjordes inför studien.

Bakgrund

Bakgrunden innefattar kort historik kring skolgårdar samt läget idag. Följt av en kunskapsöversikt av forskning gällande levande städer och högstadieelevers användande av skolgården och grönytor.

Gårdagens och dagens skolgårdar

Redan 1611 nämns skolgården i den dåvarande skolordningen, där står det att det ska finnas en plats för uteaktivitet (Larsson & Norlin 2012). Sedan dess har skolgården ansetts vara en självklarhet, till för ungefär tjugo år sedan då den första skolan öppnade som helt saknar skolgård (de Leval 2014, s. 11).

Under 1900-talets början var skolgården en plats för lek och rekreation med lekutrustning och idrottsplaner (Larsson & Norlin 2012). I modern tid, 1950 och framåt, har skolgården utformats med barns och ungas fysiska och psykiska välbefinnande i åtanke (ibid). Samtidigt spelar ekonomin in, förvaltningskostnader skall gärna hållas så låga som möjligt (ibid). Larsson och Norlin (2012) beskriver att med anledning av det asfalterades stora delar av skolgården alternativt belades med grus (ytorna hårdgjordes). De hårdgjorda utemiljöerna har kritiserats, främst för att de skulle öka mobbningen på grund av att fler elever kände sig uttråkade av den homogena utformningen (Larsson & Norlin 2012). Idag är diskursen kring säkerhet central och krav på säker lekutrustning och exempelvis fallskydd präglar de skolgårdar som byggs eller renoveras (ibid).

Kjellsson, verksam i Lunds kommun, beskrev skolans utemiljöer på 1990-talet som bedrövliga (de Laval 2014, s. 17). Utemiljön hade ofta kommit i skymundan och var slitna och buskplanteringar och rabatter eftersatta. Idag diskuteras skolans utemiljö i större utsträckning (deLaval 2014). Projekt som vill utveckla skolgårdens miljö, exempelvis Gröna skolgårdar i Malmö, har startat (Malmö stad u.å.). Det finns inte längre något generellt utseende på skolgårdar men många är till stor del asfalterad. Enligt Statistiska centralbyrån (SCB 2018, s.16) är 39 % av skolgårdens yta hårdgjord i landets största tätorter. I tätorter ökar generellt skolornas elevantal, samtidigt som städerna blir tätare, vilket leder till stora utmaningar att uppnå de riktlinjer som finns gällande skolgårdars storlek (Boverket & Movium 2015, s. 10).

Skolgårdens storlek minskar

SCB publicerade 2018 en nationell undersökning om grundskolans utemiljö (SCB 2018). Resultatet visar att genomsnittet friyta per elev ligger på 44,8 kvadratmeter. Detta är över Boverkets riktlinjer på 30 kvadratmeter per elev. Studien visade dock att ungefär 40 procent av landets grundskoleelever har mindre yta än den rekommenderade. Generellt har skolor i större städer mindre friytor än i tätorter och på landsbygden och inom tidsperioden som studiens genomförande minskade skolornas friytor i storlek. Anledningen till detta beror, enligt SCB (2018), på den ökade förtätningen i städerna. Paviljonger och andra skolbyggnader tillkommer på skolgården för att kunna öka antalet elever och minskar då friytan. Det går även att se att friskolor tenderar att ha mindre friyta än kommunalt styrda skolor (SCB 2018).

Skolgården i stadsrummet

Det är viktigt att poängtera skolgårdens betydelse i stadsrummet. Många städer och tätorter växer, och blir tätare (Boverket & Movium 2015, s. 9). Detta leder till att ett ökat antal människor ska vistas i samma parker och på samma grönytor. Skolgården kan därför komma att bli viktigare som en trygg plats för ungdomar, anpassad efter deras behov, aktiviteter och umgängesformer (Boverket & Movium 2015, s.19).

Skolgårdens betydelse för ungdomars fysiska aktivitet

Det rekommenderas att barn och unga utför fysisk aktivitet 60 minuter per dag (Boverket & Movium 2015, s. 18). Studier i Stockholm visar att yngre barn, i förskola samt i låg- och mellanstadiet, ofta uppfyller hela eller stora delar av kvoten under skoltid, via lek och idrottsutövande (Pagels et al. 2014). Enligt studien minskar den fysiska aktiviteten drastiskt med åldern, mindre än 5% av 14-åringarna rörde på sig 60 minuter per dag. Enligt Boverket och Movium (2015, s. 18) har skolgårdens tillgänglighet en betydande roll för barn och ungas fysiska aktivitet. Många får den största delen av sin motion genom att ta sig mellan olika platser. Sammanställd forskning från Malmö högskola och studier i Göteborg menar att barn och unga med planerad fysisk aktivitet i skolan varje dag också klarar skolarbetet bättre och få fler godkända betyg (Boverket & Movium 2015, s. 20). Utomhusaktivitet kan också minska stress och bidra till mentalt välbefinnande (ibid).

Ungdomars användande av skolgården ur ett genusperspektiv

Forskning inom ämnet baseras på intervjuer och observationer gjorda på personer med hävdad binär könsidentitet; tjejer och killar.

Forskning visar att det skiljer sig mellan könen när det kommer till vad ungdomar gör på sin lediga tid (Jansson et al. 2018; Mäkinen & Tyrväinen. 2008). Janssons, Abdulahs och Erikssons (2018) studier visar att tjejer generellt rör sig mindre än killar, samt att tjejer i högre grad stannar inomhus under raster och håltimmar. En anledning till detta är att killar använder idrottsplaner i större utsträckning, främst fotbollsplanen. Det kom även fram att tjejer är utomhus mer, och även rör på sig mer, om det finns attraktiva platser för socialisering jämfört med om det inte finns dessa typer av platser. Generellt är killar mer nöjda med skolans utemiljö om en större del består av bollplaner av olika slag, till skillnad från tjejer som uppskattar om ytan för bollsport tar upp en mindre andel av skolgården (Jansson et al. 2018).

Undersökningar gjorda på tonåringars användande av grönytor i Helsingfors i Finland har liknande resultat; killar använder ytorna mer än tjejer (Mäkinen & Tyrväinen 2008). Författarna menar att en utav anledningarna till detta är att tjejer använder andra platser för rekreation. Då tjejer använder grönytor promenerar de runt samt sitter och pratar på platser som tillåter det. Det framgick i studien att tonåringar, oberoende av kön, värderar att vara på grönytor, speciellt om det går att få en känsla av avskildhet och frihet från vuxna på platsen.

Ungdomar och grönytor

Att tillbringa tid i naturliga miljöer har många positiva effekter för människan, bland annat kan det reducera stress och främja fysisk aktivitet (Folkhälsomyndigheten 2019). Owens och Mckinnons (2009) sammanställningar av forskningsresultat samt egna undersökningar visar att ungdomar, oberoende var de kommer ifrån, värderar att tillbringa tid på platser med inslag av naturliga element. Dessa värden är estetik, avskildhet samt växt- och djurliv. Studien visar att ungdomarna använder platserna för rekreation, återhämtning och sociala mötesplatser. Vidare går det att läsa att ungdomar inte behöver notera inslagen av natur för att uppskatta den och få del av dess positiva effekter. Owens och Mckinnon (2009) dementerar tidigare forskningsresultat som hävdar att tonåringar skulle värdera naturliga inslag mindre än yngre barn och vuxna, och menar att även ungdomar uppskattar dessa platser och påverkas positivt av dem. Mårtensons et al. (2014) studie visar att grönska ökar attraktiviteten på en plats vilket kan bidra till ökat användande av utemiljöer.

En studie av Mäkinen och Tyrväinen (2008) beskriver hur tonåringar använder gröna ytor i sitt närområde. Även denna studie har kommit fram till att estetiska värden, rekreation i form av sport och återhämtning är viktiga. I studien har grönytor studerats som ligger i tonåringarnas närmiljö, mellan och runt hemmet och skolan. I resultatet framgår det vilken aktivitet som utövas på platser är beroende av platsens utformning, men även att ungdomar har en större diversitet av aktiviteter än vuxna om platsen tillåter det.

Ytterligare ett värde Mäkinen och Tyrväinen (2008) lyfter som önskvärt är avskildhet från vuxna. De menar att ungdomar vill kunna ta en plats i besittning och få en känsla av kontroll. Estetik samt god kvalitet belyses även som önskvärt, om platsen är naturlig eller om platsen är starkt präglad av människor spelar mindre roll. Författarna menar att det är av stor vikt att det finns gröna ytor

tonåringar kan ta i besittning i deras närområde, här kan en väl gestaltad skolgård utgöra en sådan plats inte bara under skoltid utan även på fritiden.

Gehls teori om levande städer

Arkitekten Jan Gehl har gjort studier om människors rörelse och användande av städer och beskriver i *Cities for People* (2010) vad som gör stadens rum, gata, torg och parker, levande. Teorin syftar till offentliga platser, men det går att anta att egenskaper som gör en offentlig plats levande, även kan antas gälla för skolgårdar.

Levande städer uppnås bäst genom att de inbjuder till en diversitet av aktiviteter. Många aktiviteter är former av sociala aktiviteter. Gehl (2010, ss. 19–20) menar att aktivitet föder aktivitet och att människor väljer att uppehålla sig på platser där andra redan är. Mängden utförd aktivitet är direkt beroende av väder och temperatur, sol och värme inbjuder exempelvis till aktivitet till skillnad från regn och låga temperaturer (ibid). Gehls användning av begreppet social aktivitet innefattar flera typer av sociala möten, den vanligaste formen är observationer av andra människor på håll, engelskans *people watching*. På platser där detta är möjligt, uppehåller sig gärna människor (ibid). Andra aspekter som bidrar till livliga städer är, enligt Gehl, exempelvis en mänsklig skala, tilltalande och intressant inslag och upplevd trygghet.

Gehl beskriver att platser som erbjuder bra uppsikt över en större central plats, exempelvis torget eller fotbollsplanen, används i stor utsträckning.

Människor behöver nödvändigtvis inte sitta på bänkar då de uppehåller sig på en plats, utan kan sätta sig på en trapp, ett räcke eller något liknande (Gehl 2010, s. 143). Speciellt unga människor, menar Gehl, använder inofficiella sittytor mer än någon annan samhällsgrupp. I Boverket och Moviums (2015, s. 98) rekommendationer beskrivs även detta.

Beskrivning av fall

Nedan presenteras de skolor som studiens observationer gjordes på.

Ekebyskolan i Sala

Ekebyskolan ligger intill stadsparken i centrala Sala med tre minuters gång till centrum. Approximativt 340 elever går på skolan i årskurserna 7–9. Ekebyskolan ligger inte i anslutning till skola för lägre årskurser eller förskola. Ekebyskolan delar matsal samt idrottshall med en annan högstadieskola i Sala, dessa faciliteter ligger några minuters promenad från skolgården. Det finns ett stort uppehållsrum inne i en av skolbyggnaderna med pingisbord samt plats för socialt umgänge. Elever väljer själva om de vill gå ut eller inte under rasttid.

Ärentunaskolan i Storvreta

Ärentunaskolan ligger i Storvreta, en småort drygt 10 kilometer norr om centrala Uppsala. Skolan är belägen i utkanten av tätorten, intill ett villaområde samt en park. Det går ungefär 620 elever i årskurserna 6–9. I anslutning till skolan ligger nyrenoverade idrottshallar samt ett flertal utomhusfotbollsplaner, dessa tillhör ej skolan men används under idrottslektioner. Eleverna får använda utomhusplanerna under raster. Inne i skolbyggnaderna finns uppehållsrum och pingisbord och

eleverna väljer själva om de vill gå ut under raster eller inte. I direkt anslutning till Ärentunaskolan finns åkermark, skogsdungar och parkmark.

Resultat

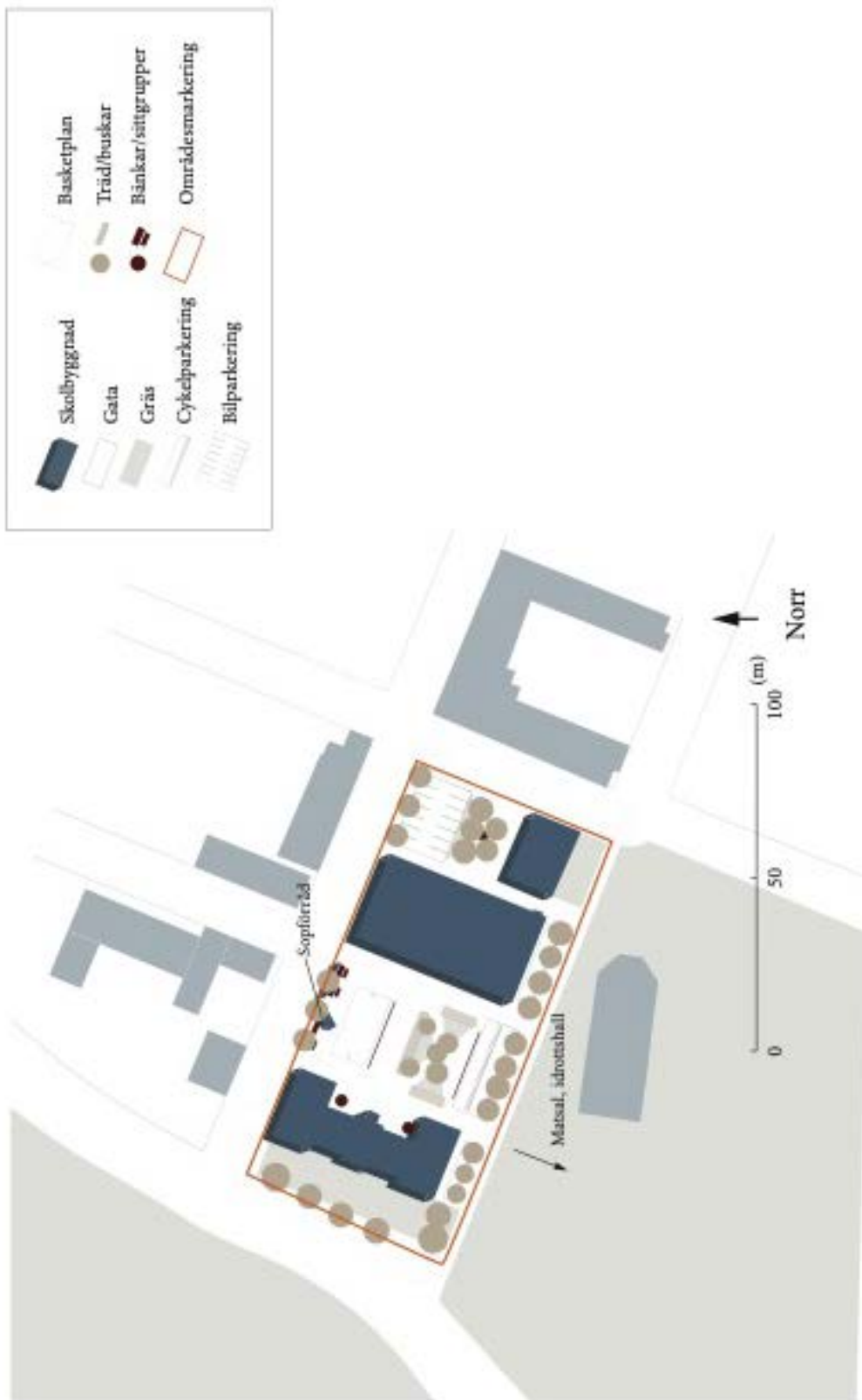
Nedan presenteras resultatet av inventering, analys samt observationer. Kapitlet delas in i tre delar, två delar rör skolornas enskilda resultat samt den tredje delen resultatanalys. Eleverna på Ekebyskolan använde skolgården i mycket liten utsträckning, till skillnad från Ärentunaskolan där elever nyttjar ett flertal delar av utemiljön. Avslutningsvis tas likheter och skillnader upp mellan skolorna, samt möjliga anledningar till dessa.

Ekebyskolan i Sala

Resultat av Ekebyskolan presenteras nedan.

Inventering

Inventeringen visar att storleken friyta per elev är ungefär 11 m², vilket inkluderar buskplanteringar samt rabatter. Skolgården största del består av cykelparkering, basketplan och sittytor vilket lämnar lite plats för annan aktivitet. Söpförråd är placerat på skolgårdens centrala del (se figur 2). Intill skolan ligger stadsparken med ett flertal stora oprogrammerade gräsytor.

Figur 2. Grundkarta © Lantmäteriet, omarbetad av uppsatsförfattaren. Plan över Ekebyskolan i Sala. Notera sopfällsöadens och bilparkeringens placering. Skolbyggnadernas placering skapar god uppsikt inifrån över hela skolgården.

Figur 3-6. Uppsatsförfattarens egna fotografier. Bilder på valda delar av Ekebyskolans skolgård. Figur 3 visar oprogrammerad grönyta. Figur 4 visar delar av det som nämns som parken i analysen samt basketplanen. Figur 5 visar sopförrådets centrala placering. Figur 6 en sittgrupp i söderläge.

Platsanalys utifrån kvalitetskriterier

Analysen av kvalitetskriterierna visar att Ekebyskolans utemiljö har både kvaliteter samt brister. Skolgården är tillgänglig för dem med rörelsehinder, är väl belyst under kvällstid och trygghet skapas av att skolpersonalen har god uppsikt över utemiljön inne från skolbyggnaderna. Det finns sittplatser av varierad kvalitet i både skugga och sol med goda siktlinjer.

Däremot är de kvaliteter som rör komfort samt njutning mindre representerade. Skolgården innefattar endast en oprogrammerad yta (se figur 2, 3). Ytans placering gör den oattraktiv då den både är väl exponerad från en intilliggande väg, skolans expedition och personalrum. Skolgården upplevs liten, den centrala placeringen av skolans sopförråd är malplacerad (figur 2, 5) och *parken* (figur 4, 8) fyller ingen större funktion. Storleken på utemiljön begränsar antalet elever som kan använda skolgården samtidigt samt antalet aktiviteter den rymmer.

Observationer

Under observationstillfällena var det under måndagen den 2 mars moln och 4 grader, under tisdagen den 3 mars regn och 3 grader. Observationerna visar att skolans utemiljö används i liten utsträckning för annat än att ta sig mellan skolbyggnader och andra faciliteter. Två elever, en tjej, en kille, använde entréytan som mötesplats (figur 7). I övrigt användes inga andra ytor.

Personal bekräftar att basketplan (figur 8, nummer 2) samt sittytor i söderläge (figur 8, nummer 3) används vid varmare väder men detta är ingenting som kunde observeras under studien. På grund av dåligt väder avbröts observationerna under tisdagen en timme tidigare än planerat vid 12.00. Inga elever hade vid detta

observationstillfälle använt skolgården i annat syfte än att röra sig mellan skolbyggnader.

EKEBYSKOLAN, SALA

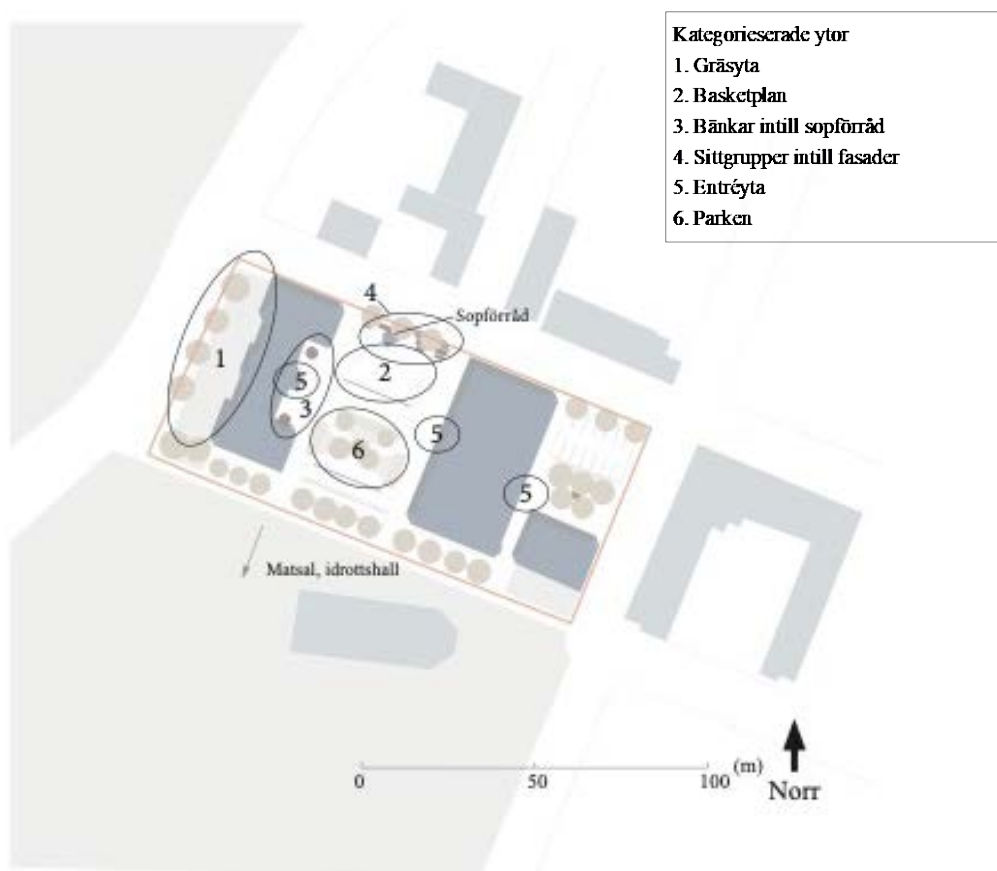
Måndag 2 mars 2020, kl 11-13 Väder: molnigt 4 grader

Tisdag 3 mars 2020, kl 11-12 Väder: regn, 3 grader

YTNUMMER	YTKATEGORIER	ENSKILD INDIVID*	GRUPP & ANTAL
1	Gräsyta/baksida	Ingen observation gjord pga skymd sikt	
2	Basketplan		
3	Sittyta intill basketplan		
4	Sittyta intill cykelparkering		
5	Bänkar intill sopförråd		
6	Sittgrupper intill fasad		
7	Entréyta	1 tjej, 1 kille	

*Enskild individ: ensam deltagare på ytan

Figur 7. Tabell över observationsresultat för Ekebyskolans utemiljö 2-3 mars 2020. Skolgårdens delar är kategoriserade och numrerade. Se figur 8 nedan för ytindelning. Inga observationer gjordes på skolans gräsyta/baksida då denna skymdes av byggnader.

Figur 8. Grundkarta © Lantmäteriet, omarbetad av uppsatsförfattaren. Plan över Ekebyskolan. Kategorier för olika typer av ytor på skolgården är markerade och numrerade. För mer detaljerad plan, se figur 2.

Ärentunaskolan i Storvreta

Resultat av Ärentunaskolan presenteras nedan.

Inventering

Skolgården har inga tydliga gränser till varken intilliggande park eller idrottsanläggning. Ytstorleken/elev är ungefär 50 m², detta inkluderar inte konstgräsplanen som tillhör idrottshallarna (figur 12). Dessa kan dock betraktas som en del av skolgården då eleverna som ovan nämnt får nyttja dessa fritt under raster.

Eleverna rör sig mellan skolbyggnaderna antingen utomhus eller i inglasade passager. Matsalen ligger i en separat byggnad (figur 12). Det finns många enskilda, små utrymmen med bänkar utmed fasaderna, men också sittplatser placerade med uppsikt över gräsyta, fotbollsplan samt basketplan. Sittgrupper finns i alla väderstreck.

Figur 8-11. Uppsatsförfattarens egna fotografier. Bilder över Ärentunaskolans utemiljö. I figur 8 syns en oprogrammerad grönyta intill konstgräsplanen. Figur 9 visar en utav skolans innegårdar. Figur 10 visar en av flera fasader där det finns ett flertal sitttor. Figur 11 är tagen över en liten, avskild sittgrupp utmed skolans fasad.

Figur 12. Grundkarta © Lanmäteriet, omarbetad av uppsatsförfattaren. Plan över Årentunaskolan. Skolgården har många små, privata utrymmen med bänkar. Streckad orange markering visar ytor som inte tillhör skolområdet, men upplevs som att de gör det och får användas av skolans elever.

Platsanalys utifrån kvalitetskriterier

Skolgården upplevs rymlig och grön. Byggnader är i ett eller två plan vilket ger området en upplevd småskalighet. Detta förstärks av intilliggande växtlighet samt de många små, avskilda utrymmen med och utan sittgrupper (figur 9, 10, 11). Skolgården har goda förutsättningar inom de flesta kriterier enligt författarens analyschema (figur 1).

Kriterierna Levande stadsliv samt Uppsikt från skolbyggnader får dock ett sämre betyg med anledning av att skolan ligger i utkanten av Storstora och att få människor rör sig här utanför skoltid samt att skolbyggnadernas form skapar många privata och avskilda utrymmen utan uppsikt från personalrum eller lektionssalar. Skolgårdens utrustning som bänkar, lekutrustning och basketkorgar är i gott skick med undantag för ett fåtal sittgrupper.

Observationer

Vid tillfällena för observation var det under torsdag den 5 mars moln och 3 grader, under fredagen den 6 mars sol/moln och 2 grader. Observationerna visar att ytor för fotbollsspel (konstgräsplanen) samt att avskilda utrymmen med eller utan sittgrupper används av eleverna. Det är främst killar som nyttjar bollplanen. Under observationstillfällena var det enbart en tjej som använde konstgräsplanen i jämförelse med 35 killar.

Gällande nyttjandet av de andra ytorna finns det en större variation mellan könen. 21 personer, 9 tjejer och 11 killar, använde ytor som låg i närheten av skolans huvudbyggnad.

Det går att utläsa från resultaten att killar oftare gör aktiviteter i större grupp i jämförelse med tjejerna i studien, som observerades i par eller i grupp om tre. De ytor som användes av mindre grupper/par som inte utövade bollsport, är generellt små i storlek.

Antalet individer som nyttjar utemiljön är i förhållande till skolans elevantal liten. Spår av aktivitet syns intill sittgrupper utmed skolbyggnaders fasader.

ÄRENTUNASKOLAN, STORVRETA

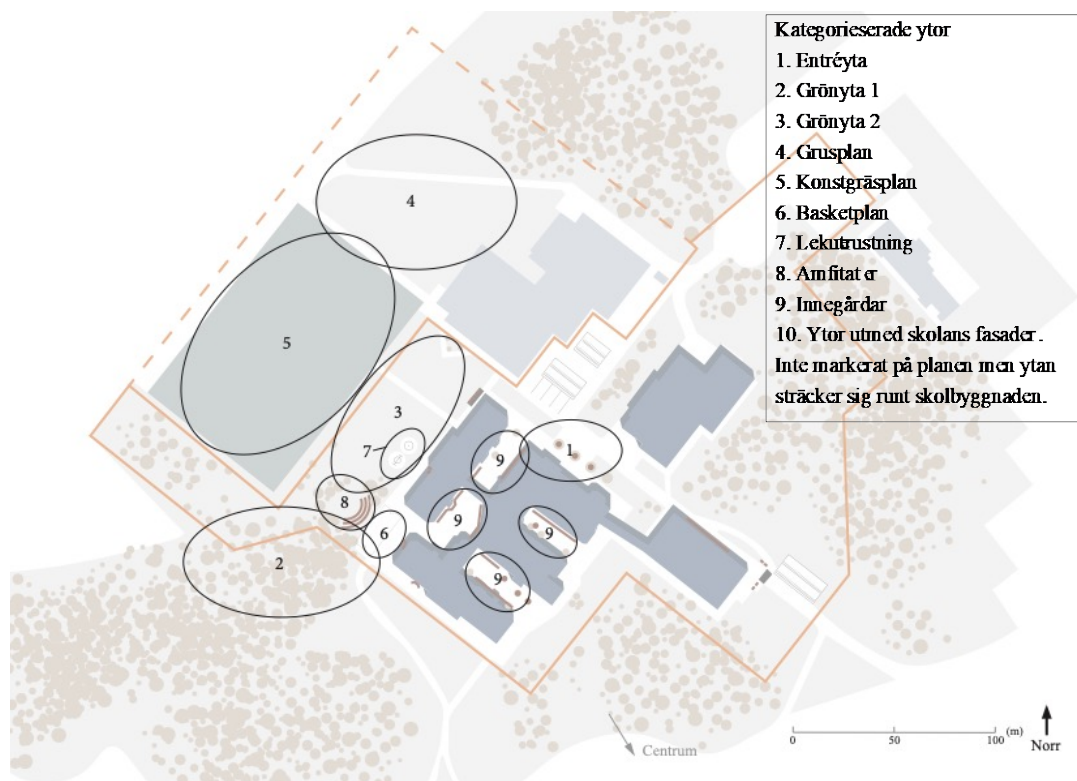
Torsdag 5 mars, kl 11-13 Väder: moln 3 grader

Fredag 6 mars, kl 11-13 Väder: sol/moln 2 grader

YTNUMMER	YTKATEGORI	ENSKILD INDIVID*	ANTAL GRUPPER (antal individer & kön per grupp)
1	Entréyta		1 grupp (2 tjejer)
2	Grönyta 1		1 grupp (2 tjejer)
3	Grönyta 2		
4	Grusplan		
5	Fotbollsplan konstgräs		4 grupper (10 killar/ 7 killar & 1 tjej/ 14 killar/ 4 killar)
6	Basketplan		
7	Lekutrustning		
8	Amfiteater		
9	Sittgrupper utmed fasader		2 grupper (2 killar/ 2 killar)
10	Hårdgjord yta utmed fasader		2 grupper (2 tjejer/ 3 killar)
11	Innegårdar		1 grupp (8 killar)

*Enskild individ: ensam deltagare på ytan

Figur 13. Tabell över observationsresultat för Ärentunaskolans utemiljö 5-6 mars 2020. Utemiljön är indelade i ytor och numrerade för olika typer av aktiviteter (se figur 14). Endast ett fåtal tjejer observerades. Killarna använde till största del fotbollsplanen.

Figur 14. Grundkarta © Lantmäteriet, omarbetad av uppsatsförfattaren. Plan över Ärentunaskolan. Kategorier för olika typer av ytor på skolgården är markerade och numrerade. För mer detaljerad plan, se figur 2.

Jämförelse av resultat

Skillnader finns i resultaten från observationsstudierna på respektive skola. Ärentunaskolan har ett större elevantal, är större ytmässigt och ligger i utkanten av Storvreta. Ekebyskolan ligger i centrala Sala och eleverna måste lämna skolområdet för att komma till idrottshall samt matsal. Skolgårdarna skiljer sig även i dess utformning. Ekebyskolans utformning upplevs organiserad och städad. Ärentunaskolans utemiljö har en mer naturlig utformning, med större buskage, trädgångar och ytor med sly.

Trots viss aktivitet på Ärentunaskolan går det att dra slutsatsen att skolgårdarna används i mycket liten utsträckning och att det främst är killar som nyttjar den. Följande text tar upp en djupare jämförelse av resultaten mellan de två skolorna.

Använda ytor

Användningen av skolgårdarna såg olika ut på respektive skola. Ärentunaskolans elever använder flera delar av skolgården, till skillnad från Ekebyskolan där eleverna inte nyttjar skolgården för annat än promenad mellan skolbyggnader och entréerna som mötesplatser.

Ärentunaskolans utemiljö är större och erbjuder även en större diversitet av aktiviteter. Fotbollsplanens storlek möjliggör att flera grupper av elever kan använda den samtidigt, vilket noterades under observationstillfällena. De ytor som används mest på Ärentunaskolan, fotbollsplan samt avskilda sitttytor, är ytor som inte finns på Ekebyskolans skolgård. Detta kan vara en bidragande orsak till att utemiljön används i liten utsträckning.

Ärentunaskolans stora utemiljö (50 m²/elev) möjliggör att flera grupper av elever kan nyttja den samtidigt, till skillnad från Ekebyskolan där eleverna samsas om en mycket mindre yta (11 m²/elev). Trots storlekskillnader användes båda skolgårdarna generellt i liten uträkning i relation till elevantalet.

Geografisk placering och inomhusmiljö

Resultatet av observationerna på Ekebyskolan visar att eleverna inte använder skolans utemiljö, oberoende kön. Skolgårdens storlek (11 m²/elev) men även skolans geografiskt centrala placering i Sala kan bidra till detta. Med endast några få minuters promenad till butiker, caféer och andra verksamheter kan eleverna lätt ta sig dit. Personal på skolan spekulerar att eleverna eventuellt använder den intilliggande stadsparken för umgänge.

Ärentunaskolan i Storvreta ligger längre från centrumbebyggelsen, med villaområden och bilvägar emellan. Avståndet till centrum kan ses som ett hinder, vilket kan vara en av anledningarna till att eleverna stannar på skolområdet i större utsträckning. Ärentunaskolans elever behöver heller inte lämna området för att ta sig till matsal och idrottshall. Båda skolorna erbjuder lokaler för umgänge och aktivitet inomhus, vilket med stor sannolikhet påverkar antalet elever som använder skolgården under raster.

Diskussion

Syftet med undersökningen var att undersöka vilka ytor högstadiel elever använder i skolans utemiljö. Följande kapitel kopplar studiens resultat till tidigare genomförd forskning. Metoden för undersökningen diskuteras och avslutningsvis lyfts resonemang rörande frågor för framtida undersökningar.

Resultatdiskussion

Resultaten visar att eleverna använder skolgården i liten utsträckning. Nedan lyfts tankar och resonemang kring anledningar varför användningen av skolgården är liten, hur utformningen skulle kunna se ut för att öka användandet samt den problematik som finns vid gestaltning av små skolgårdar. Därefter diskuteras den tydliga könsfördelning som finns på skolgården.

Funktion och storlek

Det går inte att se ett tydligt samband mellan skolgårdens storlek och användande. Detta med anledning av att de delar som användes på Ärentunaskolans skolgård inte fanns på Ekebyskolans skolgård. Enligt tidigare forskning och resultatet av observationer på Ärentunaskolan kan det antas att ytor för bollsport med största sannolikhet hade använts om de fanns på Ekebyskolan. Det går också att härleda från observationsstudierna att om skolgården är större till ytan, kan fler elever vistas på den, och mer aktivitet kan därför förekomma.

Enligt resultaten från observationerna på Ärentunaskolan används både programmerade och oprogrammerade ytor. Tidigare studier lyfter behovet av platser för den typ av socialt umgänge som ungdomar utövar, återhämtning och ytor för sportutövande (Jansson et al. 2018; Mäkinen & Tyrväinen 2008; Owen & Mckinnon 2009). Ytor för sportutövande har ett förbestämt utseende, ytor för social aktivitet och för återhämtning har dock inget bestämt utseende. Owen och Mckinnon (2009) lyfter gröna inslag och mindre, avskilda rum som aspekter i skapandet av attraktiva platser. En variation av ytor för flera typer av aktiviteter på skolgården möjliggör att fler elever kan använda skolgården.

Skolgårdens storlek påverkar balansen mellan ytor med tydlig funktion och ytor utan. Gehls (2010) teori om hur levande städer skapas kan användas för att öka användandet av skolans utemiljö.

Avskilda utrymmen

Litteratur som har studerats som bakgrund till denna undersökning har belyst vikten av ungdomars behov av avskilda utrymmen för social aktivitet men även för avkoppling (Mäkinen & Tyrväinen 2008). Ekebyskolan hade inga avskilda utrymmen, Ärentunaskolan hade däremot många och detta kan vara en bidragande faktor till skillnaden i användandet mellan skolorna. Trots att få elever använde dessa sorters ytor på Ärentunaskolan var det fler än på Ekebyskolans skolgård.

Avskilda utrymmen kan anses vara både positiva och negativa. I denna studie, i linje med Mäkinen och Tyrväinens undersökningar, används de av både tjejer och killar vilket kan anses som positivt då tjejers användande generellt är liten. Frånvaron av vuxna och andra elever ökar dock risken för att exempelvis mobbning kan förekomma och fortgå ostört.

Owen och Mckinnon (2009) menar att möjligheten till avkoppling är en av de faktorer som ungdomar värdesätter. Under stora delar av skolgården utsätts eleverna för mycket social aktivitet och det kan finnas ett behov hos ungdomarna

att få lite utrymme. Avskilda, mindre utrymmen har därför en viktig funktion och bör finnas i skolans utemiljö.

Genusperspektiv

Studiens resultat visar att killar använder skolgården i större utsträckning än tjejer. Detta korrelerar med tidigare forskning (Jansson et al. 2018, Mäkinen & Tyrväinen 2008). Ärentunaskolans konstgräsplan används av främst killar, men det finns även stora ytor för annan aktivitet. Enligt Jansson, Abdulah och Eriksson (2018) använder tjejer och killar olika ytor på skolgården, killar främst bollplaner och tjejer ytor för socialisering eller så promenerar de runt i mindre grupper. Denna studies resultat innefattade få tjejer. De som faktiskt observerades gjorde däremot någon av de aktiviteter som är typiska för tjejer.

På en väl gestaltad skolgård bör det finnas utrymme för en variation av aktiviteter, vilket inkluderar bollspel, sittytor och avskild utrymmen, för att den ska attrahera en så pass stor del som möjligt av eleverna. På mindre skolgårdar kan det uppstå konflikter i valet mellan typer av ytor. De ytor som värderas högre än andra kan få som följd att vissa elever upplevs ha mer rätt till skolgården än andra. Ska skolan prioritera att anlägga ytor som tjejer möjligtvis använder, istället för att anlägga ytor som killar förmodligen använder? Vid platsbrist kan det vara lättare att prioritera en bollplan, som kan användas under idrottslektioner samt troligen används av killar under raster, än en yta utan tydlig funktion. Detta bör dock inte enbart bestämma skolgårdens utformning. Att göra studier och involvera elever, oberoende kön, som använder andra typer av ytor kan leda till skolgårdar anpassade till fler elever.

Metoddiskussion

Nedan diskuteras val av metod för studiens undersökning, dess reliabilitet samt de felkällor som finns. Avslutningsvis lyfts metodens lämplighet och frågor för framtida undersökningar.

Inventering och analys

Innan observationerna genomfördes inventerades och analyserades skolgårdarna. Det går att ifrågasätta inventeringens objektivitet då det ligger i människans natur att värdera det hon ser, vilket gör att ett visst mått av subjektivitet kan förekomma. Trots detta är inventeringen en viktig del i den kreativa processen för att kunna analysera och gestalta. Observatörens utbildning inom landskapsarkitektur ger goda förutsättningar för en korrekt inventering. Kategorisering av skolgårdens olika delar är utformade av uppsatsens författare, vilka bygger på studier av litteratur gällande skolgårdar och författarens kunskaper från landskapsarkitektutbildningen.

Gehls kvalitetskriterier (2010, ss.238-239) behandlar upplevda värden, likt inventeringen kommer analysen präglas av observatörens tidigare kunskap och upplevelser. Observatörens kunskaper inom landskapsarkitektur gör att analysen, likt inventeringen, bör betraktas som relevant.

Observationsstudier

Det finns både för- och nackdelar med strukturerade observationer. I denna studie har metoden varit fördelaktig då skolgården kan observeras och registreras

systematiskt, vilket leder till ett resultat som kan jämföras med andra studier. Syftet med studien är att undersöka elevernas användande, inte anledningen till varför de använder vissa ytor eller inte gör det, vilket gör att metoden lämpar sig väl.

Det finns en risk att observatören registrerar fel beteende eller aktivitet, eller missar aktiviteter (Bryman 2011, ss. 262-263). I denna studie är det möjligt att observatören missbedömer åldern på Ärentunaskolans elever (årskurs 6-9). Mellanstadieelevers (årskurs 6) aktiviteter kan registreras, alternativt att högstadieelever misstas för att gå på mellanstadiet och deras aktivitet då inte registreras.

Årstid, väder samt tid för observation

Genom fler observationer kan ett mer generellt resultat presenteras. Användandet av utemiljöer är starkt präglad av årstid och väder. I denna studie har observationer gjorts under vårvintern. Studier skulle även behöva göras under våren och hösten, samt under olika väderförhållanden för att ge ett mer rättvist resultat. Skolans sommarledighet gör att undersökningar under juni-augusti är överflödiga, då studien riktar sig till användande under raster. I Boverkets föreskrifter (BFS 2015:1 FRI) står det att skolgårdar skall kunna nyttjas under fritiden. Därför kan det finnas en anledning till att även studera användandet under denna tidsperiod.

Observationerna på Ekebyskolan avbröts under andra dagen en timme tidigare än planerat, detta med anledning av dåligt väder. Observationstiden minskade därmed med 25%. De tidigare observationernas resultat samt kopplingen mellan dåligt väder och lite utomhusaktivitet (Gehl 2010, ss. 19–20), tyder på att den minskade observationstiden inte bör ha påverkat resultatet nämnvärt.

Observatörens placering

Observatören fick välja delar av skolgårdarna som observerades, detta med anledning av skolgårdarnas utformning och skolbyggnadens placering. De delar som vad täckta av vegetation eller byggnader kunde ingick ej i observationen. I brist på tid valdes dessa delar bort. Ytterligare studier skulle lämpligen inkludera även dess ytor. Detta då studier har påvisat att ungdomar gärna använder privata platser (Mäkinen & Tyrväinen 2008).

Gåturer

Ett alternativ till observationsstudierna är en variant av *Gåturer* (Boverket 2018). Detta innebär att studiens författare först iakttar och skapar sig en uppfattning av platsen för att sedan gå samma tur med en mindre grupp (<20 personer) och stanna på strategiska platser där de får berätta sina upplevelser och tankar om platsen.

Denna metod kan vara fördelaktig om det finns ett intresse av att veta varför eller varför inte platser används. Intervjuaren kan fråga om utveckling av svar och fler detaljer, samtidigt som de intervjuade lätt kan peka och visa vad de menar, vilket är svårare under exempelvis en sittandes intervju. Metoden besvarar inte enbart vilka platser utan även varför platser används eller inte.

Resultatet av gåturer är ett litet antal berättelser som baseras på de intervjuades egna erfarenheten och tankar, vilket ger en kvalitativ och rik bild av platsen men också högst subjektiv. Valet av deltagare bör göras med noggrannhet så att de samhällsgrupper som ska använda platsen är representerade. Intervjuarens val av stopp under gåturen påverkar resultatet, missade platser kan utelämnas viktig

information. Ett öppet samtalklimat i gruppen och frågor som *har vi missat något?*, *vilka fler platser vill ni visa upp?* etc kan kompensera för denna felkälla.

Fortsatta studier

För ett mer generellt resultat behöver fler observationer göras. Fortsatta studier hade med fördel även inkluderat intervjuer eller enkätundersökningar. Detta för att kunna skapa en större förståelse för de val som elever gör samt att kunna tillmötesgå dessa.

Studiens metod skulle kunna tillämpas i större studier. Observatörerna bör då diskutera den värdegrund de har samt valda aktiviteter innan studierna äger rum. Detta för att resultatet ska få mer reliabilitet. Att undersöka en större bredd av skolor geografiskt och tematiskt hade varit intressant för framtida studier. Denna studie inkluderade enbart två skolor i mindre tätorter.

Referenser

- Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter* (2009). Stockholm: UNICEF Sverige. Tillgänglig på Internet: <http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf>
- Björklid, Pia (2009). *Lärande och fysisk miljö en kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*. Johanneshov: TPB
- Boverkets författningssamling (2015:1 - FRI). *Boverkets allmänna råd om friyta för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet*. Karlskrona: Boverket. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/lag-ratt/forfattningssamling/gallande/fri---bfs-20151/> [2020-01-21]
- Boverket (2018). *Gåturet och trygghetsvandringar*. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/kommunal-planering/medborgardialog1/metoder-och-kanaler/gaturer-och-trygghetsvandringar/> [2020-04-27]
- Boverket & Movium (2015). *Gör plats för barn och unga!: en vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö*. 1. uppl. Karlskrona: Boverket.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. uppl. Malmö: Liber.
- de Leval, S. (red.) (2014). *Skolans och förskolans utemiljöer. Kunskap och inspiration till stöd vid planering av barns utemiljö*. Sollentuna 21-22 november, 2013, Sverige.
- Folhälsomyndigheten (2019). *Friluftsliv*. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/friluftsliv/> [2020-01-28]
- Gehl, J. (2010). *Cities for People*. 1. uppl. Washington: Island Press.
- Jansson, M., Abdulah, M., Eriksson, A. (2018). Secondary school students' perspectives and use of three school grounds of varying size, content and design. *Urban Forestry & Urban Greening*. vol. 30, ss. 115-123.
- Larsson, A., Norlin, B. (2012). Den svenska skolgårdens historia. *Vägval i skolans historia*, utgiven av Forskning för Svensk Undervisningshistoria, vol. 12 (2-3), ss. 16-20.
- Mårtensson, F., Jansson, M., Johansson, M., Raustorp, A., Kylin, M. & Boldemann, C. (2014). The role of greenery for physical activity play at school grounds. *Urban Forestry & Urban Greening*, vol. 13 (1), ss. 103-113 Elsevier GmbH.
- Mäkinen, K., Tyrväinen, L. (2008). Teenage experiences of public green spaces in suburban Helsinki. *Urban For. Urban Green*. vol. 7, ss. 277-289.
- Owens, P.E., McKinnon, I. (2009). In pursuit of nature: the role of nature in adolescents lives. *J. Dev. Process*. vol. 4 (1), ss. 43-58.
- Pagels, P., Raustorp, A., Ponce De Leon, A., Mårtensson, F., Kylin, M., Boldemann, C. (2014). A repeated measurement study investigating the impact of school outdoor environment upon physical activity across ages and seasons in Swedish second, fifth and eighth graders. *BMC Public Health*. vol. 14 (803).
- Statistiska centralbyrån SCB (2018). *Grundskolor och friytor: nationell kartläggning och uppföljning av grundskoleelevers tillgång till friytor 2014-2017*. 1. uppl. Karlskrona: Boverket.